

DAMIR JURAS*

Rezanje zastave Republike Hrvatske u umjetničkom djelu

U Kaznenom zakonu iz 1997. godine (NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11., 143/12.) bilo je propisano da kazneno djelo povreda ugleda Republike Hrvatske čini tko javno izvrzne ruglu, preziru ili grubom omalovažavanju Republiku Hrvatsku, njezinu zastavu, grb ili himnu, hrvatski narod ili etničke i nacionalne zajednice ili manjine koje žive u Republici Hrvatskoj¹.

Na prvom festivalu ZOOM održanom u Rijeci 31. 8. 2010. godine, tijekom izvođenja umjetničke priredbe sudionici priredbe rezali su zastavu Republike Hrvatske, zbog toga je jedan građanin podnio kaznenu prijavu protiv J. J. i drugih zbog kaznenog djela iz članka 151. stavka 1. Kaznenog zakona².

Županijsko državno odvjetništvo u Rijeci, rješenjem broj: K-DO-71/11-IV od 29. kolovoza 2011. godine, odbacilo je kaznenu prijavu protiv J. J. i drugih, obrazlažući da bi tumačenje i podvođenje ponašanja gledatelja – posjetitelja u toj predstavi pod obilježja predmetnoga kaznenog djela predstavljalo negaciju slobode umjetničkog izražaja³.

Iz obrazloženja Rješenja:

"(...) smatramo da se u konkretnom slučaju ne radi o kaznenom djelu i to prvenstveno iz razloga što u konkretnom slučaju nedostaje bitni element kaznenog djela, a to je subjektivni element i to kada je u pitanju prijavljeni J. J., dok u odnosu na pravne osobe, tj. udrugu "(...)" i "(...)" iz Rijeke ne dolazi u obzir primjena Zakona o odgovornosti pravnih osoba za

* dr. sc. Damir Juras, glavni policijski savjetnik, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

¹ U važećem Kaznenom zakonu, NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., postoji kazneno djelo identičnog naziva, a čini ga tko javno izvrzne ruglu, preziru ili grubom omalovažavanju Republiku Hrvatsku, njezinu zastavu, grb ili himnu.

² <http://ipress.rtl.hr/magazin/priveli-janeza-jansu-jer-je-hrvatsku-zastavu-iskidao-na-komadice-8851.html?start=0&device=desktop>

³ <http://www.novolist.hr/index.php/layout/set/print/Kultura/Odbacena-kaznena-prijava-protiv-umjetnika-Janeza-Janse>

kaznena djela budući da u članku 3. toga Zakona se predviđa da će se pravna osoba kazniti za kazneno djelo odgovorne osobe, ako se njime povrjeđuje neka dužnost pravne osobe ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga. U odnosu na spomenute pravne osobe kaznenim djelom, koje im se stavlja na teret, pravna osoba nije ostvarila nikakvu protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga, dok odgovorne osobe u tim pravnim osobama nisu ni prijavljene, budući da za tako nešto nije bilo ni uvjeta.

Kada govorimo o tome da u odnosu na prijavljenog J. J. nisu ispunjena sva bitna obilježja kaznenog djela za koje se tereti, tada prvenstveno imamo u vidu to da je kazneno djelo, prije svega, ljudsko vladanje koje se pretežito označava kao radnja. Bitno njegovo obilježje jest protivnost zakonskom propisu i skrivljenost. Kazneno djelo je pojava u stvarnosti i zato je za njeno postojanje nužna vanjska manifestacija – vladanje čovjeka. Egzistentno značenje za pojam kaznenog djela ima vrijednost takva vladanja: je li ono protivno pravnom propisu ili nije i to prema općim, objektivnim, društvenim shvaćanjima. Konačno, za kazneno djelo bitan je subjektivan stav, počiniteljev odnos, njegova nutrina, a taj izražava sastojak krivnje koji je uvjet za kažnjivost. Sastojci vladanja i protupravnost obično se nazivaju kao objektivni. Krivnja je središnji subjektivni sastojak. U naravi su, međutim, objektivna i subjektivna strana kaznenog djela nerazlučive, one se isprepliću, pa tako postoje subjektivna obilježja koja zasnivaju protupravnost i objektivne okolnosti koje utječu na krivnju.

Prateći smisao predstave Življenje u nastojanju u cjelini, a ne svaku instalaciju samu za sebe, dobiva se smisao čitavog djela, onako kako ga je u svojoj izjavi opisao i prikazao prijavljeni J. J. kao autor predstave. U kontekstu takvog gledanja na predstavu, i to isključivo kao umjetničko djelo, izložena zastava Republike Hrvatske ima ulogu i svojstvo scenskog rekvizita, kao što je slučaj u mnogim filmovima, u kojima se zastava ili para ili pali, s tom razlikom što na filmu i u nekim predstavama tu istu zastavu režu i pale glumci, a ovdje su to činili posjetitelji, koji su na neki način svojim sudjelovanjem u predstavi, šetnjom od instalacije do instalacije, te postupanjem po uputama uz pojedinu instalaciju, postali *de facto* glumci i živi akteri predstave, što je i njen smisao. Te posjetitelje – glumce nitko ne tjera na rezanje zastave škarama niti na bilo kakvo drugačije ponašanje, već je sve u njihovoj volji, njihovom trenutačnom raspoloženju i ponašanju pa se stoga i ne može govoriti o bilo kakvom vrijeđanju, omalovažavanju simbola Republike Hrvatske, pogotovo ne u smislu kako je to htio i opisao zakonodavac u članku 151. stavku 1. KZ-a.

Počinitelj tog kaznenog mora postupati s namjerom koja uključuje svijest o značenju pojedinog objekta te o svim drugim stvarnim okolnostima. Uz tu radnju počinjenja zasigurno ne dolazi, odnosno ne potpada rezanje zastave u umjetničkom djelu. Svako drugačije tumačenje i podvođenje ponašanja gledatelja – posjetitelja u toj predstavi pod obilježja predmetnog kaznenog djela predstavljalo bi negaciju slobode umjetničkog izražaja te nametanje subjektivnog bića kao bitnog elementa kaznenog djela, kojeg u konkretnom slučaju nema ni kod autora, tj. prijavljenog niti kod posjetitelja, koji bi, kada bi gledali tako usko kako se navodi u kaznenoj prijavi, isto tako činili kazneno djelo samim rezanjem ili trganjem zastave.

Prema tome, budući da u ponašanju prijavljenog J. J. ne nalazimo kako je u konkretnom slučaju postupio s namjerom da javno izvrgne ruglu i grubom omalovažavanju simbole Republike Hrvatske, tj. u konkretnom slučaju zastavu Republike Hrvatske, valjalo je odlučiti kao u izreci ovog rješenja."

Engl.: Cutting the Croatian flag in a work of art